

Blažena Djevica Marija u časopisu Nova revija - vjeri i nauci (1922.-1941.)

Novaković, Mia

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:960389>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-26**

Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
PREDDIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSKE STUDIJE

MIA NOVAKOVIĆ

Blažena Djevica Marija u časopisu Nova revija
– vjeri i nauci (1922. – 1941.)

ZAVRŠNI RAD
iz Temelnog bogoslovlja
doc. dr. sc. Ivana Macuta

Split, 2020.

SADRŽAJ

UVOD.....	3
1. NASTANAK ČASOPISA.....	4
2. BIBLIOGRAFIJA MARIJANSKIH TEMA U ČASOPISU.....	6
2.1. Članci.....	6
2.2. Kulturni pogledi.....	6
2.3. Prikazi knjiga.....	7
3. MARIJANSKE TEME I AUTORI.....	9
3.1. Marijanske teme u časopisu.....	9
3.1.1. Godina 1928.	9
3.1.2. Godina 1930.	12
3.1.3. Godina 1931.	14
3.1.4. Godina 1932.	19
3.2. Marijanski autori.....	20
3.2.1. Petar Grabić	21
3.2.2. Karlo Balić.....	25
ZAKLJUČAK.....	33
BIBLIOGRAFIJA	34

UVOD

U ovom završnom radu obrađujemo temu Blažene Djevice Marije u časopisu Nova revija. Časopis Nova revija izlazio je od 1922. godine do 1941. godine. Časopis je nastao kao izraz potrebe crkvenih autora u razdoblju između dva svjetska rata da kreiraju prostor za javnu misao u teologiji. Postojeći časopisi bili su pretrpani pristiglim tekstovima te je za objavljivanje aktualnih trebalo čekati duže vremena zbog čega su tekstovi gubili na aktualnosti. Cilj je bio ujediniti narodnu i crkvenu inteligenciju u aktivno promišljanje. Prvi svjetski rat i ostale neprilike u društvu odgodile su nastanak časopisa ali ideja nije nestala. Zahvaljujući predanosti fra Petra Grabića ideja o nastanku časopisa ponovno je oživjela nakon završetka rata. Osim što je bio idejni začetnik fra Petar Grabić, čiji ćemo lik i djelo posebno u radu predstaviti, bio je i glavni urednik časopisa, zbog čega je njegovo ime neodvojivo vezano uz Novu reviju. Iako časopis nije bio jedini bio je jedan od najboljih što nam svjedoči ugled časopisa i izvan domaćih krugova. Uzmemo li u obzir da ga se i danas obrađuje u pogledu teoloških istraživanja u razdoblju početka 20. stoljeća, možemo zaključiti kako je časopis itekako uspio u ostvarenju svoga cilja. Zbog raznovrsnosti tema od filozofije do mariologije, časopis postaje nezaobilazan izvor za sve istraživače povijesti teologije.

U vremenu značajnih obljetnica Efeškog sabora, proglašenja dogme Bezgrešnog začeća te ukazanja u Lourdesu jasno je da Blažena Djevica Marija zaslužuje posebno mjesto u časopisu. Tekstovi posvećeni Blaženoj Djevici Mariji bili su teološke, duhovne i polemičke naravi. Najveći dio marioloških tekstova potpisuje svjetski priznati mariolog, teolog i filozof fra Karlo Balić čiji ćemo lik i djelo također posebno predstaviti. Teolog Marijina uznesenja naziv je po kojem je fra Karlo Balić prepoznatljiv.

Ovaj rad podijeljen je na tri dijela. U prvom dijelu ukratko pišemo o nastanku časopisa te povijesnim okolnostima nastanka. U drugom dijelu donosimo detaljnu bibliografiju marijanskih tema u časopisu sve članke, kulturne poglede i prikaze knjiga da bismo, konačno, u trećem poglavlju predstavili marijanske teme i autore, na poseban način lik i djelo fra Petara Grabića te fra Karla Balića.

1. NASTANAK ČASOPISA

Časopis Nova revija u vrijeme svoga izlaženja doista je bio jedan od naših najboljih teoloških i filozofskih časopisa. Tu činjenicu možemo potkrijepiti brojnošću i raznovrсноšću kako autora tako i tema. Časopis je obuhvaćao područja teologije, filozofije, mariologije, književnosti, ekumenizma te također je izdavao razne komentare i polemike. Osoba bez koje Nova revija ne bi ugledala svjetlo dana, a čije je časopis ujedno i životno djelo osoba je i lik Petra Grabića. Kao profesor teologije i filozofije na sveučilištu u Makarskoj Grabić je redovito surađivao s mnogobrojnim časopisima te je uvidio glavni problem što se tiče aktualnosti tekstova. Naime časopisa je bilo malo, a tekstova mnogo, zbog čega postojeći časopisi nisu bili u mogućnosti objaviti sve tekstove u vrijeme kada bi tema bila aktualna, što je dovodilo do zastarijevanja.¹

Provincijali franjevačkih provincija na zajedničkim sastancima od 1910. do 1920. godine odlučili su se za osnivanje zajedničkog glasnika. No nije sve išlo onako kako su zamislili. Prvi svjetski rat odgodio je ovaj pothvat, ali ideja nije nestala. Nakon završetka rata odlučujuću ulogu u nastanku časopisa ima upravo fra Petar Grabić. Grabić kao priznat profesor tada još nije bio provincijal ali je bio u društvu tadašnjeg provincijala fra Ante Cikojevića. Godine 1921. od 18. do 21. prosinca održan je sastanak provincijala na kojem je odlučeno da se pokrene zajednički časopis.²

„Jugoslavenski franjevački provincijali šest provincija: sv. Križa u Ljubljani, sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu, Bosne Srebrne u Sarajevu, hercegovačke u Mostaru, sv. Jeronima u Dubrovniku, i presv. Otkupitelja u Splitu, još prije svjetskog rata održavali su zajedničke sastanke, na kojima su pretresali razna pitanja unutrašnjeg redovničkog života i raspravljali o praktičnom promicanju franjevačke misije u našem narodu. Jedan od ovakvih sastanaka držao se je prošle godine u drugoj polovici mjeseca prosinca (18. – 21.). Rezultat njihova zborovanja jest i ova naša ‘Nova Revija’, koju zasnovaše redovničke starješine kao tromjesečni list, posvećen vjeri i nauci.“³

¹ Usp. Ivan Macut – Petar Macut, *Petar Grabić Nova revija – vjeri i nauci*, Služba Božja, Split, 2018., str. 17.

² Usp. *Isto*, str. 17.

³ Uredništvo, *Naša Riječ*, u: *Nova revija. Vjeri i nauci*, 1 (1922.), br. 1, str. 1.

Sastanak je bio održan u Splitu pod organizacijom fra Ante Cikojevića a urednikom je imenovan fra Petar Grabić. „Fra Ante je 19. prosinca 1921. kao provincijal sazvao u Splitu sastanak svih provincijala zbog osnivanja zajedničkog franjevačkog glasila. Na tom sastanku odlučeno je da se pokrene časopis ‘Nova revija’, a prvi broj je izašao u ožujku 1922. Izlazila je kao tromjesečni časopis posvećen vjeri i nauci, a prvi urednik je bio fra Petar Grabić.”⁴ Časopis Nova revija izlazio je od 1922. do 1941. godine kroz to vrijeme izmijenili su se brojni autori ali i urednici. Nezamjenjivu ulogu ima fra prvi urednik fra Petar Grabić, nakon što je fra Petar Grabić prestao biti urednikom mjesto uredništva pripalo je profesorima franjevačkog bogoslovlja u Makarskoj što je trajalo do 1933. godine. Božo Vuco bio je urednikom 1934. godine, a od 1935. godine do 1941. godine mjesto urednika pripalo je fra Boži Vuciću. Petar Grabić bio je urednik od 1922. do 1931. godine što je ujedno i vremenski najduži period.

Kao prvi urednik i idejni začetnik, sam iznosi razloge pokretanja: „Oni ga htjedoše pokrenuti s dva razloga: prvo, da bi oko ovog religiozno – kulturnog ognjišta okupili voljne i sposobne franjevce u Jugoslaviji, koji inače, rasijani bez uzajamne su povezanosti i bez mogućnosti, da u ovim oskudnim vremenima radi nestašice sredstava objelodanjuju svoje literarne radove; a osim toga, oni svijesni važnosti akcionog programa svog sv. oca Franje: Non sibi soli vivere sed et aliis proficere, žele, da naša revija služi općim interesima vjere i nauke. Provincijali se nadaju, da će se nastojanjem uredništva oko ‘Nove Revije’ okupljati naša narodna kršćanska inteligencija, spremna da perom radi za prosvjetno, moralno i religiozno osviještenje našega naroda. Uredništvo će sa svoje strane nastojati da u zacrtanom pravcu ‘Novu Reviju’ vodi k pobjedi prave vjere i zdrave nauke.“⁵

⁴ Milan Glibota, *Fra Ante Cikojević, Izabrani spisi*, Matica hrvatska Imotski, Studenci, 2008., str. 23

⁵ Uredništvo, *Naša Rijječ*, u: *Nova revija. Vjeri i nauci*, 1 (1922.), br. 1, str. 1.

2. BIBLIOGRAFIJA MARIJANSKIH TEMA U ČASOPISU

2.1. Članci

Dr. O. K[arlo] Balić, Marija – Posrednica naša, (1928., br. 1), str. 13–22.

Dr. O. K[arlo] Balić, Marija – Posrednica naša, (1928., br. 2), str. 134–141.

O. Karlo Dr. Balić – Makarska, Čudo i Gospa Lurdska, (1930., br. 1), str. 3–21.

Fra Karlo Balić – Makarska, Marija i kršćansko osjećanje, (1931., br. 5–6), str. 310–329.

Dr. Dragutin Markov, Napadaj jednog srpskog teologa na dogmu Neoskvrnenog Začeca B. Djevice Marije, (1931., br. 5–6), str. 330–352.

O. Petar Grabić, Majka Božja u objavi i u životu, (1931., br. 5–6), str. 353–362.

Bajić Fr. Leonard – Zaostrog, Kršćanski život i pobožnost prema Gospi, (1931., br. 5–6), str. 363–374.

Fra Karlo Balić – Makarska, Štovanje Bl. Djevice Marije u Franjevačkoj Provinciji Presv. Otkupitelja, (1931., br. 5–6), str. 437–524.

Dr. Dragutin Markov, Još o metodi, kojom srpski teolog hoće da pobije istinitost kat. Nauke o Neoskvrnenom Začecu B. Dj. Marije, (1932., br. 2), str. 123–140.

2.2. Kulturni pogledi

O. M[etod] R[udan], Gospa Sinjska, (1927., br. 2), str. 208.

P[etar] G[rabić], Dr. Fra Stanko Petrov, Gospa Sinjska, povijest sinjskog svetišta sa slikama, Zagreb, 1928., (1928., br. 4), str. 427.

Dr. fra Juraj Božitković, Marijino materinstvo Božje u sv. Pismu, (1931., br. 5–6), str. 380–381.

Dr. Radoboljski, Marija u slikarstvu, (1931., br. 5–6), str. 381–385.

Fra Petar Knežević, kao pjesnik Marijina Materinstva Božjega, (1931., br. 5–6), str. 386–387.

Dr. fra Juraj Božilković, Marijino materinstvo Božje u „Svetim hvalospjevima” Manzonijevima, (1931., br. 5–6), str. 388–390.

Dr. [Dragutin] Markov, „Pravoslavni” teolog Dr. Jakšić napada i kult bl. Djevice Marije, (1931., br. 5–6), str. 390–393.

Dr. [Dragutin] Markov, Da li je bl. Djevica Marija mogla sagriješiti?, (1931., br. 5–6), str. 392–394.

Dr. [Drago] Radoboljsky, Pobožnost prema Djevici – svećeniku, (1931., br. 5–6), str. 394–395.

Dr. Karlo Nola, Sv. Ambroz pred Efeškim Saborom, (1931., br. 5–6), str. 395–397.

Dr. Matija Radojković, Dekreti raznih koncila o bl. Djevici Mariji, (1931., br. 5–6), str. 397–399.

Fra Karlo Nola, Franjevački pisci o Neoskvrnjenom Začecu, (1931., br. 5–6), str. 399–401.

Dr. fra Juraj Božilković, Da li je bl. Djevica Marija umrla i pokopana bila u Efesu ili Jerusalemu ili Bulbul-Dagh-u?, (1931., br. 5–6), str. 401–403.

Hrvatski prijevod „Života Majke Božje” objavljen Mariji od Agrede, (1931., br. 5–6), str. 403–404.

F[ra] K[arlo] N[ola], Protestantsko svjedočanstvo Marijina Djevičanstva, (1931., br. 5–6), str. 404–405.

Protestantizam i božansko materinstvo Marijino, (1931., br. 5–6), str. 425–426.

2.3. Prikazi knjiga

Dr. Rr. [Roko Rogošić], Lovrić Bruno, Heortologija, svetkovina bl. Djevice Marije u zapadnoj i istočnoj crkvi, Niš, 1927., (1928., br. 2), str. 201.

[Roko] Rogošić, Bekavac B., Spomen Knjiga o 25–godišnjici opstanka Hrvatske Rimokatoličke Crkve „Marija Pomoćnica”, Rankin, 1928., (1928., br. 4), str. 426–427.

P[etar] G[rabić], Dr. Fra Stanko Petrov, Gospa Sinjska, povijest sinjskog svetišta sa slikama, Zagreb, 1928., (1928., br. 4), str. 427.

F[ra] K[arlo] B[alić], P. Herminius Borzi. C. SS. R., Maria hominum Coredemptrix, Car. Beyaert, ed. Pontificius, Brugis, 1931., (1931., br. 5–6), str. 406–407.

Dr. [Dragutin] Markov, B. M. Morineau, La Sainte Vierge, Librairie Bloud et Gay, 1929., (1931., br. 5–6), str. 407.

F[ra] K[arlo] B[alić], P. Lodgerus Meiler, O. F. M., De Schola franciscana Erfordiensis saeculi XV., (1931., br. 5–6), str. 408.

Dr. [Drago] Radoboljsky, Dr. Augustin Kilian, Maria Mutter der Gnaden, München, str. (1931., br. 5–6), 408–409.

K[arlo] Balić, P. Diodeme Scaramuzzi O. F. M., L'Immacolato Concepimento di Maria, 1930.; (1931., br. 5–6), str. 409–410.

K[arlo] B[alić], Luković don Niko, Zvijezda mora, Štovanje Majke Božje u kotorskoj biskupiji, Kotor, 1931., (1931., br. 5–6), str. 418–419.

1P., Crnica Dr. O. A., Glavni događaji iz povijesti Preslavne Gospe od Zdravlja, Split–Dobri, Šibenik, 1934., (1935., br. 1), str. 66–68.

Dr. P[etar] Č[apkun], O. Ante Crnica, Naša Gospa od Zdravlja i Njezina slava, Izdaje franjevačka Visoka bogoslovija Makarska, Kačić, Šibenik, 1939., (1939., br. 2), str. 166–167.

Dr. B[ožo] V[uco], Kržanić fra Krsto, Marija, Majka i Kraljica, Kačić, Šibenik, (1939., br. 2), str. 168.

Nola fra Parlo[Karlo], Duhovni razgovori prigodom svih nedjelja u godini, Gospodnjih i Gospinih svetkovina i duhovnih vježba, Split, 1940., (1940., br. 1), str. 93.

3. MARIJANSKE TEME I AUTORI

3.1. Marijanske teme u časopisu

Mariologija obuhvaća veliki broj članaka u časopisu, a najveći dio potpisuje fra Karlo Balić naš svjetski priznati mariolog. Teme o Mariji u časopisu bile su teološke, duhovne ali i polemičke naravi. Budući da je to bilo vrijeme kada je mariologija bila u punom cvatu, vrijeme 1500. godina od Efeškog sabora, 100. obljetnica proglašenja dogme Bezgrešnog začeća i 100. obljetnica lurdskih ukazanja ali istovremeno i vrijeme kada su o Mariji postojale tri vjerske istine, četvrta je bila na putu, jasno je da imamo toliki broj radova. Marija posrednica naša, čudo i Gospa Lurdska, Marija i kršćansko osjećanje, napadaj jednog srpskog teologa na dogmu Neoskrvnjenog Začeća Blažene Djevice Marije, Majka Božja u Objavi i životu, Kršćanski život i pobožnost prema Gospi, još o metodi kojom srpski teolog hoće da pobije istinitost katoličke nauke o Neoskrvnjenom Začecu Blažene Djevice Marije naslovi su marijanskih članaka u časopisu. U navedenim člancima osvijestit će se uloga Djevice Marije u činu otkupljenja, važnost osjećaja vjere, pobožnosti i čudesa, dotaknut će se pitanje svetopisamskih svjedočanstava o Mariji no to su samo neke od točaka.

3.1.1. *Godina 1928.*

Godine 1928. Karlo Balić posvećuje dva članka Blaženoj Djevici Mariji pod naslovom *Marija – Posrednica naša*. Drugi članak samo je nastavak na prvi. Prvi članak sastoji se od 4 naslova: 1. Kroz tamu k svijetlu, 2. Smisao teze: Marija je bila pridružena zaslugi de condigno našeg otkupljenja i posvećenja, 3. Božji nacrt otkupljenja: Marija – nova Eva, 4. Marijin Fiat. Kroz sva razmišljanja kao glavna nit provlači se pitanje Marijinih zasluga u dijeljenu milosti što je primamo. Balić, kao i uvijek u svom teološkom radu, vodi se osjećajem vjere, a povod nastanku ovog članka bila je dogma Neoskrvnjenog začeća. U prvom članku pod nazivom Kroz tamu k svijetlu Karlo Balić obrađuje temu Marijina posredništva u pogledu dijeljenja milosti čovjeku. Oduvijek se Blaženu Djevicu Mariju naziva posrednicom svijeta, tajanstvenim mostom jednom riječju posrednicom između Boga i ljudi. „Mi

pretpostavljamo da je Bl. Djevica ne samo Majka Božja nego i Majka naša. Ovo duboko osvjedočenje izvor je naše pobožnosti i ljubavi prema Mariji, izvor je onog blaženog mira i pouzdanja, koje nastaje, kada smo se pod Njezinu zaštitu stavili. I ovaj tako živi, tako nježni, tako duboki i sveopći osjećaj prema našoj duhovnoj Majci... on se mora temeljiti na nekim objavljenim istinama iz kojih svoju snagu crpi.”⁶ Postavlja se pitanje dijeli li Blažena Djevica Marija milosti i zašto ih dijeli? Zašto Marija ima pravo da dijeli milosti, zašto mi to osjećamo? Jasno je da je Marija zajedno s Isusom zaslužila sve milosti našeg otkupljenja.

Smisao teze: Marija je bila pridružena zaslugi de condigno našeg otkupljenja i posvećenja. Smatra se da netko zaslužuje de condigno ako je plaća jednaka poslu a to je zapravo pravednost iz te pravednosti se dobro djelo mora nagraditi. U suprotnom slučaju zasluga bi bila congruo što bi značilo primiti još nešto uz pravednu plaću. Ovakva razmišljanja ne možemo primijeniti na Boga jer sve što čovjek je, sve i što čovjek ima ništa nije zaslužno sve je plod Božjih obećanja i Božje milosti. Primjenimo li ova razmišljanja na Mariju jasno nam je da je Marija sve zajedno s Isusom zaslužila de condigno i Ona je imala veoma važnu misiju ali je nikako ne možemo izjednačiti s Isusovim djelom otkupljenja i spasenja. Marija nije naša suotkupiteljica.⁷ „Jer jedan je Bog, jedan je i posrednik između Boga i ljudi, čovjek – Krist Isus, koji sebe samoga daje kao otkup za sve“ (1 Tim 2, 5–6). Marija je podređena Isusu. Marija kao ograničeno biće mogla je primiti milosti de condigno ali ona ih je uistinu i zaslužila što znamo ako pogledamo Blaženu Djevicu u zamisli Božjoj odnosno Božjem nacrtu otkupljenja i ako pogledamo dva glavna događaja Marijina života a to su Marijin Fiat i Mariju pod križem.⁸

Božji nacrt otkupljenja: Marija – nova Eva. Skolastici tvrde da je Evin grijeh veći od Adamovog budući da je Eva ta koja je htjela biti kao Bog a Adam nije u to vjerovao samo joj je ugodio radi nje same. Svakako po Adamu u svijet ulazi propast. Krist je taj koji dolazi kao protulik Adama i propasti a Marija se smatra protulikom Eve. Marija je ta koja je predodređena da bude suotkupiteljica sviju stvorenja.⁹ „Novi Adam i nova Eva treba da per modum unius otkupe i spase Božji rod. Žrtvu otkupljenja

⁶ Karlo Balić, *Marija - Posrednica naša*, u: *Nova revija*, (1928.), br. 1, str. 15.

⁷ Usp. *Isto*, str. 18.

⁸ Usp. *Isto*, str. 19.

⁹ Usp. *Isto*, str. 20.

morala je Marija na svijet dovesti i Vječnom Ocu prikazati.¹⁰ Marijin Fiat. Marijino neka mi bude. Marija je svjesna da Sin Božji dolazi kako bi umro svjesna je boli i patnje ali isto tako pristaje vršiti volju Božju. Marijinim pristankom otvara se novi svijet središte sviju vjekova. Marijinim neka mi bude završava se prvi članak posvećen Blaženoj Djevici Mariji.¹¹

Drugi članak nastavak je prvog, a teme drugog članka glase: peta tema: Marija pod križem, šesta tema: Dvije glavne oznake Marijina posredništva u nebu, sedma tema: Praktični zaključci. U ovom članku Balić zaključuje kako je Marija uistinu s razlogom posrednica naša.

Marija pod križem nije došla moliti da joj poštede jedinorođenoga sina, nije se previjala od žalosti, nije naricala od žalosti. Marija je stajala pod križem svoga sina dok je on sav u modricama, dok mu se svi izruguju, dok se hramski zastori kidaju Marija uspravno stoji gledajući u krv koja grijehe svijeta pere!¹² Kalvarija dovršava Božji nacrt otkupljenja. Ono što je raj zemaljski prikazivao, na Kalvariji se ispunja. Oba su spola upropastili čitavo čovječanstvo, oba ga spola izbavljaju od propasti.¹³ „Usred raja zemaljskog bilo je stablo, usred Sinagoge podiže se Križ; sotona se je poslužila drvetom, da nas upropasti, Bog se služi drvetom, da nas otkupi [...] Pod stablom, u raj u zemaljskom, bila je Eva, pod Križem se nalazi Marija. Eva je pružila svoju ruku, da dobavi zabranjeno voće, Marija pruža svoju ruku, da Bogu-Ocu prikaže žrtvu za otkupljenje čovječanstva.”¹⁴ Isus na križu daruje svoj život za ljude a Marija je svoj dala onoga trenutka kada je pristala na volju Božju i tada na križu njen je život.

Marija ima pravo na plodove ove žrtve i s možemo reći da je s Isusom otkupila ljudski rod. Marija ima pravo da za nas posreduje na nebu. Blažena Djevica Marija dijeli čovjeku sve milosti. Često se mogu čuti prigovori kako nam je Marija svojim patnjama mogla zaslužiti da bude posrednica svih milosti to je onda i sv. Josip zaslužio. Istina je da je Marija trpjela i da je imala sućuti prema izmrcvarenom sinu ali samo Marija može reći da ta žrtva pripada njoj. Ona se odrekla svih svojih prava i sa Isusom otkupila ljudski rod.¹⁵

¹⁰ *Isto*, str. 21.

¹¹ Usp. *Isto*, str. 21–22.

¹² Usp. Karlo Balić, *Marija - Posrednica naša*, u: *Nova revija*, (1928.), br. 2, str. 135.

¹³ Usp. *Isto*, str. 135.

¹⁴ *Isto*, str. 135.

¹⁵ Usp. *Isto*, str. 137–138.

3.1.2. Godina 1930.

U časopisu iz 1930 godine u prvom broju pronalazimo članak Karla Balića na temu *Čudo i Gospa Lurdska*. Duh vremena kako onda tako i sada uvijek nosi struje deizma, ateizma, panteizma u kojima nema mjesta za čuda. Racionalistička škola tvrdi kako čudo nije moguće, empirizam ne zna za metafizičku nuždu ali nasuprot njih su uvijek bili kršćanski apologeti koji su dokazivali kako je čudo ne samo moguće nego kako ono očituje najuzvišenija svojstva Božja.¹⁶ „Čudo sili ljudski razum, da se ponizi; čitave narode izbavlja iz duševnog mrtvila i podiže njihove misli prema gore; čudo je kadro da preobrazi lice zemlje“¹⁷.

Moderni se čovjek svojim stavovima, izjavama i radnjama podrugivao s Bogom. Čovjek je postao toliko ohol i krenuo zlim putem da je počeo izazivati Boga, samo ga je čudo moglo spasiti da ne ide još dalje. Bog se u svojoj mudrosti smilovao čovječanstvu. Nakon ovakvog čovjekovog ponašanja bilo je za očekivati da će Bog zasramiti ljudsku oholost šutnjom ali Božja logika nije čovjekova logika. Bog je na drugi način posramio ljudsku oholost.¹⁸

„Godine 1858. u više se je navrata ukazala jednoj siromašnoj čobanici lijepa, bijela, mlada „gospoda“, koja je na 25 ožujka, na samu Blagovijest izgovorila ove riječi: „Ja sam Neoskvrnjeno Začće“ ova je „Gospoda“ izrazila dvostruku želju: da se podigne kapela na masabjelskoj pećini i da se tu u procesijama dolazi. I dolazio je svijet, dolazili su i vjernici i nevjernici, dolazili su jedni iz radoznalosti, a drugi da se dive moći i ljubavi Božjoj. I započe težak boj između milosrđa Božjega i ljudske zloće.“¹⁹

Moderna je znanost uvidjela da je dovedena u pitanje, događaju se stvari na koje oni nemaju odgovor, događaju se čuda. Čovjek ne odustaje tako lako od svog oholog puta pa provjerava sve od promatranja Bernardičina ponašanja do stavljanja straže pred pećinu ali čovjek je neznatan pred Bogom i Božjim djelovanjem. Znanost je u konačnici priznala da se u iskrenost Bernardičinu ne može posumnjati. Događaju

¹⁶ Usp. Karlo Balić, *Čudo i Gospa Lurdska*, u: *Nova revija*, (1930.) br. 1, str. 5.

¹⁷ *Isto*, str. 5.

¹⁸ Usp. *Isto*, str. 6.

¹⁹ *Isto*, str. 7.

se velika i neočekivana obraćenja i tu se pokazala snaga Božja. Bolesni ozdravljaju isto kao što je Krist u svoje zemaljsko vrijeme činio čudesa ozdravljanja slijepih i gluhoonijemih. Budući da se radi o mnogobrojnim ozdravljenjima svih vrsta čovjek je zahtijevao da se osnuje komisija koja bi raspravljala posebno o čudesima. Priznavanjem i prihvaćanjem Lurda svetište dobiva na važnosti, istina je da su se događala čudesa ozdravljenja ali vjernici trebaju biti mudri i ne pripisivati čuda događajima u kojima to nije čudo. Znala su se dogoditi ozdravljenja koja su se mogla dogoditi bilo gdje drugdje postojala je opasnost da se na Lurd ostavi krivo svjetlo, da se zbog takovih ozdravljenja koja nemaju svoju medicinsku uporišnu točku baca krivo svjetlo na Lurd i opasnost da se posumnja u prava čuda. Javlja se potreba osnivanja klinike za čudesa. Što se i ostvarilo 1892. godine. Lurdska se ozdravljenja proučavaju najsavjesnije, traju i po nekoliko mjeseci, ukoliko postoji najmanja sumnja čudo se ne prihvaća.²⁰

Postavlja se pitanje što je to što dovodi do ozdravljenja. Prije se smatralo da je uzrok tome Lurdska voda ili zrak, ali u ispitivanjima vode nije pronađeno ništa neuobičajeno. Umjesto vodi i zraku čuda se počinju prepisivati nepoznatim silama. Lurdska ozdravljenja ne poznaju prirodne zakone, ne poznaju dan niti noć, ne poznaju vrijeme a nitko ne zna kada će se i hoće li se čudo dogoditi. Ozdravljenja se događaju onima koji vjeruju kao i onima koji sumnjaju u svoju vjeru, događaju se djeci i odraslim ljudima. Događalo se da su ljudi dolazili u nadi kako će ozdraviti a to se ne bi dogodilo. Nitko ne može dokučiti tajanstvenu silu koja u Lurdu djeluje.²¹ Primjer jednog ozdravljenja: „došla je u Lurd gospođa Rouchel, kojoj se je čitavo lice pretvorilo u strašnu rak-ranu. Bezbrojni liječnici pokušavali su da barem ublaže njezinu bol. Specijalist Dr. Muller rekao je: „Pustimo svako liječenje na stranu, pa neka djeluje sama narav. I narav je učinila to, da je čitav tjelesni ustroj ove bolesnice bio povrijeđen i uništen. Očaj ju je obuzeo, odlučila je da će se ubiti. Pošla je da se baci u rijeku, kad susrete nekog svećenika, koji je osokoli i upravi njezine očajne oči prema obalama Gave. Tamo stigne dne 4 rujna 1903. Dok je biskup prolazio sa Presvetim, zavoji, koji su skrivali bolesničko lice, odvezaše se i popadaše na njezin molitvenik, koji osta zamazan od gnoja i krvi. Sve gnojne bubuljice, koje su čitavo lice

²⁰ Usp. *Isto*, str. 9–10.

²¹ Usp. *Isto*, str. 14.

bile pretvorile u samu ranu, u jedan su se čas osušile. Rupe na obrazu i na nepcu nestade. Nova klica u jedan je čas nastala, koja je nadomjestila uništeno meso”.²²

Ovaj događaj još jednom dokazuje kako Bog djeluje. Slučajni susret s potpunim strancem dokaz je da da Bog sve ljude s razlogom stavlja na životni put a djelo ozdravljenja isto je kao i u vrijeme Isusova života i djelovanja. Bog i danas jednako kao i za vrijeme Isusova života ozdravlja hrome, bolesne i oduzete. Ljudski je razum skeptičan i uvijek traži razlog zbog kojega je teško povjerovati, jer je lakše vjerovati u ono što je provjerljivo. Među razlozima koje moderni čovjek iznosi protiv Lurdskih čudesa ističe se također analogija s drugim religijama. Katolici osvjedočeni čudesnim ozdravljenjima zaključuju da se čuda ne mogu dogoditi izvan katoličkih svetišta.²³

Lurdska čudesa potvrđuju Božju nazočnost i u današnjem svijetu. Čudesa svjedoče o nadnaravnom, pred čim i znanost ostaje bez objašnjenja. Karlo Balić u zaključnim mislima ovoga broja donosi svoje iskustvo Lurda i kaže: „Tu, u atmosferi čuda, pravednici osjećaju u svojoj duši nebeski, slatki mir; grešnici ispovijedaju grijehe svoje, bezbožnici vapi: „Gospodine, kud ćemo od Tebe? Spoznali smo, da si sin Božji!“ I ovo obraćenje bezvjeraca, ovo posvećenje duša, najznamenitija je stvar, koja se u Lurdu događa.“²⁴

3.1.3. *Godina 1931.*

Godina 1931. bila je najplodonosnija glede Marijanskih tema u časopisu. Povod tolikom broju marioloških članaka bila je obljetnica 1500 godina Efeškog sabora. Mnogobrojni autori počevši od fra Karla Balića, dr. Dragutina Markova, O. Petra Grabića, fra Leonarda Bajića iznijeli su svoja razmišljanja glede Blažene Djevice Marije. Još jedna specifičnost je prilog fra Karla Balića pod naslovom *Štovanje Blažene Djevice Marije u Franjevačkoj Provinciji Presvetog Otkupitelja*.

Prvi članak pod nazivom *Marija i kršćansko osjećanje* autora fra Karla Balića nastao je prigodom jubileja otkad je proglašena dogma božanskog materinstva

²² *Isto*, str. 15–16.

²³ *Usp. Isto*, str. 17.

²⁴ *Isto*, str. 21.

Marijina. Članak je podijeljen na dvije velike mariološke dogme: 1. božansko materinstvo i 2. Neoskvrnjeno Začeće.

Božansko materinstvo Marijino nije oduvijek bilo prihvaćeno. Prvi protivnik bio je Nestorije koji je krivo naučavao ne samo nauke o Kristu nego i o Mariji tvrdeći da Marija nije majka Božja. Nestorije zastupa mišljenje kako je zemaljski Isus samo stan Sina Božjega. Prema tome dolazi se do zaključka da je onaj čovjek u kojem je stanovao Bog rođen od žene i prema tome Marija nije majka Božja. Među prvima koji su podigli glas protiv Nestorija bio je Euzebije, uz Euzebija su stajali svi vjernici koji su bili sigurni u ispravnost svojih stavova odnosno u nevaljalost Nestorijeva nauka. Za biskupa aleksandrijskog biva izabran Ćiril koji je umirivao savjest vjerničkog puka. Također piše pisma Nestoriju, pokušava ga vratiti na pravi put, ali uzaludno.²⁵ Na općem crkvenom saboru u Efezu Nestorije biva osuđen. „Božanstvo Isusovo, božansko materinstvo Marijino! To su dvije velike, uzvišene misli, koje nam prizivlje u pamet sama pomisao na jubilej efeškog sabora.“²⁶

Neoskvrnjeno začeće kao dogma teže je donesena iz razloga što neoskvrnjeno začeće nije jasno izraženo u Objavi. Iako nije jasno izraženo u Objavi u srcima ljudi oduvijek je bilo. Franjevci sljedeći Duns Skota tvrda da je Marija bez grijeha začeta. Dominikanci su prema nauci Svetog Tome učili protivno. Što je dovelo do napetosti u zajednici. Dana 20. Rujna 1839. kongregacija svetog obreda dopustila je da se u litanijama spominje „Kraljice bez grijeha začeta, moli za nas!“²⁷ Papa Pio IX, 8. prosinca 1854. g. u nazočnosti preko 50 000 vjernika i 200 biskupa proglasio je vjerskim člankom nauku da je Marija od prvoga časa začeća bila izuzeta Istočnoga grijeha. U ovom članku Balić ponovno ističe koliko ulogu ima *sensus fidei*.

Drugi članak nosi naslov *Napadaj jednog srpskog teologa na dogmu Neoskvrnjelog Začeća Bl. Djevice Marije* autora Dragutina Markova. Dragutin Markov ne slaže se sa stajalištima dr. Dušana Jakšića na čiji se rad ovdje osvrće. Budući da pravoslavni teolog dr. Jakšić iznosi svoja mišljenja te tvrdi da uopće ne mari za pojam neoskvrnjelog začeća kakvoga imaju katolički teolozi. Među tekstovima sv. Pisma, koje obično branitelj neoskvrnjelog Začeća navode u prilog ove istine, prvo mjesto zauzimlju riječi iz Geneze: „I još mećem neprijateljstvo između tebe i žene i

²⁵ Usp. Karlo Balić, *Marija i kršćansko osjećanje*, u: *Nova revija*, (1931.), br. 5–6, str. 311–317.

²⁶ *Isto*, str. 320.

²⁷ Usp. *Isto*, str. 324.

između sjemena tvojega i sjemena njezina...“.

Dr. Jakšić donosi drugačije tumačenje riječima „Neprijateljstvo ću postaviti među tobom i ženom” objavljuje se identičnost neprijateljstva između đavla i sjemena žene, i neprijateljstva, koja su morala nastupiti između đavla i same žene.²⁸

Iako su očite činjenice iz Svetog pisma u korist neoskvrnjelog začeća Jakšić to ne prihvaća. Prema Jakšićevom tumačenju Blažena Djevica Marija nije morala biti začeta bez grijeha nego je mogla samo naći blagodat kod Boga da se udostoji biti majkom Spasitelja. Uz protoevanđelje branitelji neoskvrnjelog začeća pozivaju se na tekst Lukina evanđelja „Zdravo milosti puna... Blagoslovljena ti među ženama, i blagoslovljen plod utrobe tvoje...”²⁹.

Zagovaratelji bezgrešnog začeća smatraju da se to sada u vremenu ispunja. Međutim dr. Jakšić ne slaže se s tim mišljenjem. Jakšić se zadovoljava jednostavnim odgovorom, tvrdeći da na spomenutim mjestima nema govora o začeću Djevice Marije. Možemo zaključiti da klica nauka o bezgrešnom začeću postoji u Svetom Pismu. Mi u Svetom Pismu nalazimo klicu koja će se postepeno razvijati do govora o Djevici obučenoj u sunce, a pod nogama njenim pakla zmaj³⁰. Dr. Jakšić se poziva na svjedočanstvo „Samo je jedan, koji je rođen bez grijeha“. I na Atanazijevo: „Jer je Marija naša sestra pošto smo svi iz Adama“.³¹

Jedino je Isus taj koji nije morao niti mogao imati istočni grijeh. Mogao bi se izvući zaključak da se ne može reći o Mariji, da ona nije mogla i da nije morala imati istočni grijeh kao kćer Adamova. Jedino što se može reći je da Marija potpada pod zakon istočnog grijeha i to je sve. Ono što je Isus po naravi, to je Marija po milosti.³²

Budući da je smrt posljedica grijeha praroditeljskog dr. Jakšić zaključuje da Marijina smrt svjedoči kako nije rođena bez grijeha. Po toj Jakšićevoj logici i Krist je umro što bi značilo da ni On nije bio bez grijeha, a to je u potpunoj suprotnosti s istinom. Krist kao novi Adam umire zbog otkupljenja svih ljudi, tako i Marija kao nova Eva suotkupiteljica je roda ljudskoga.³³ „Tješi nas pomisao, da ipak prosti puk

²⁸ Dragutin Markov, *Napadaj jednog srpskog teologa na dogmu Neoskvrnjelog Začeća B. Djevice Marije*, u: *Nova revija*, (1931.), br. 5–6, str. 336.

²⁹ *Isto*, str. 338.

³⁰ Usp. *Isto*, str. 339.

³¹ *Isto*, str. 340–341.

³² Usp. *Isto*, str. 341.

³³ Usp. *Isto*, str. 343.

„pravoslavne” crkve vjeruje u neporočno Zaćeće bl. Djevice, da ona drži barem mariološku nauku otaca svojih. Svetija su srca vjernika nego usne i pero učenjaka!”³⁴.

Fra Petar Grabić autor je trećeg članka pod nazivom *Majka Božja u objavi i životu*. Članak je nastao povodom 1500. obljetnice Efeškog sabora. Majka je Božja od trenutka svoga začeca bila bez ljage istočnoga grijeha što je i dostojno da Majka Božja bude. Ne samo da je bila bez grijeha nego je bila i bez sklonosti prema grijehu. Savršeni od Majke Božje bio je jedino njen Sin jer je on Sin Božji. Niti jedan svetac niti anđeo nije savršen koliko je savršena Majka Božja. Blažena Djevica i u smrti je bila slična svome Sinu. Neokaljano začće Blaženoj Djevici Mariji daje pravo na tjelesno uzašašće na nebesa.³⁵ To su temelji kršćanske nauka o Blaženoj Djevici Mariji. Blažena Djevica Marija porodila je Sina Božjeg koji je uzeo na sebe ljudsku narav. S toga se Mariju s razlogom naziva Majkom Božjom jer je ona porodila utjelovljenog Boga. Ni današnjim bezvjernicima nije jasno kako jer prosuđuju po ljudskoj kratkoj pameti. Isto tako je razmišljao Nestorije. „Kada ne bi bila istina, da je Majka Božja porodila Utjelovljenog Sina Božjeg, tada bi se neminovno porušila cijela zgrada kršćanstva.”³⁶

Istinu da je Djevica porodila Boga nalazimo i u Svetom pismu a zdrav razum nalaže da se s toga Mariju naziva Majkom Božjom. Nevjera i krivovjerje ne samo da se protivi vjeri nego je i u sukobu sa kulturom osobito našom, Bogorodica je štovana i pod njen se plašt naš narod utjecao godinama kroz krvavu povijest naše Domovine. Katolici i drugi kršćani osjećaju pomoć majke Božje i naše Majke u svim životnim trenucima.³⁷

Kao kršćani u svom životu snažno osjećamo pomoć Majke Božje. Upravo zbog te vjere nevjernici se izruguju: „Radi naše nas Vjere bezvjernici drže glupim, zatučenim, neosvještenim. Možemo li se mi i prema njima i njihovim bjesomučnim navalama uspješno braniti? Možemo i ter kako!”³⁸ Osim vjere Bog nam je podario i znakove a da nas nije ostavio same, da je i dalje prisutan znamo jer se i danas događaju ozdravljenja jednako kao i nekad. „Nijesu prošle ni četiri godine od proglašenja dogme

³⁴ *Isto*, str. 352.

³⁵ Usp. Petar Grabić, *Majka Božja u objavi i u životu*, u: *Nova revija*, (1931.), br. 5–6, str. 354.

³⁶ *Isto*, str. 355–356.

³⁷ Usp. *Isto*, str. 357.

³⁸ *Isto*, str. 359.

Bezgrješnog Začeca kad je Bog pripremao očitije dokaze za Svoju Majku, koja ne će moći uspješno nitko da pobija.”³⁹

Gospa se ukazala djevojčici Bernardeti. Djevojčica Bernardeta podvrgnuta je liječničkom ispitivanju, ali su zaključili da je njezino duševno stanje normalno i da nemaju razloga sumnjati u iskrenost. Nigdje se u svijetu ne događa ono što se događa u Lurdu. U Lurdu se događaju mnoga ozdravljenja svih vrsta što je dokaz Majke Božje na djelu. Čudesa govore u prilog naše vjere, nigdje drugo ne govore u prilog bilo koje druge vjere.⁴⁰

Četvrti članak autora Leonarda Bajića s naslovom *Kršćanski život i pobožnost prema Gospi*. Začetnik kršćanskog života je Isus Krist, On je Onaj čiji primjer trebamo slijediti. Tri Isusova govora osvjetljaju nam smisao kršćanskog života. Budući da su izgovoreni od samog Isusa još više dobivaju na važnosti. Prvi govor s Nikodemom za središnju temu ima ponovno rađanje odnosno tjelesno i nadnaravno rađanje. Početak kršćanskog života započinje krštenjem. Duh Sveti je taj koji sjedinjuje kršćanina i Isusa. Drugi razgovor je razgovor sa ženom Samarićankom. Radi se o izvoru žive vode, a znamo da je Krist jedini izvor žive vode koji nas nosi kroz život do vječnog života i uz Njega izvora života nikad nećemo biti žedni. Treća tvrdnja odnosi se na hranu. Krist sebe naziva kruhom života. Hrana je uvjet života bez hrane tijelo umire, ista se stvar događa čovjeku bez Krista. Kršćanski je život pravi nadnaravni organizam. Svaki organizam sastoji se od tri dijela a to su u ovom slučaju izvor života, životne moći, sposobnost da se djeluje.⁴¹

Uloga Bogorodice u kršćanskom životu je nezamjenjiva počevši od rođenja Kristova. Pogledamo li ekonomiju spasenja ni ona ne bi bila moguća da Marija nije rodila Isusa. Možemo reći kako je Marija suotkupiteljica čovjekova. Budući da Djevica Marija ima ne zamjenjivu ulogu u kršćanskom životu ona zaslužuje i posebno štovanje. Marija doista ima posebno mjesto u kršćanstvu. To je pokazao i Efeški sabor priznanjem Marije Bogorodice. Pobožnost prema Mariji na čovjeka djeluje

³⁹ *Isto*, str. 360.

⁴⁰ Usp. *Isto*, str. 361.

⁴¹ Usp. Leonard Bajić, *Kršćanski život i pobožnost prema Gospi*, u: *Nova revija*, (1931.), br. 5–6, str. 367.

posredstvom Marijinim koja čovjeku nudi obilje nezaslužene milosti. Marija je Isusova ali i naša majka.⁴²

3.1.4. *Godina 1932.*

Godine 1932. izlazi samo jedan članak o Mariji i to kao polemika na prijašnji iz 1931. godine. Dr. Dragutin Markov odgovara dr. Dušanu Jakšiću na njegov članak pod naslovom: *Dopune raspravi: Je li istinito rimsko učenje o neporočnom začecu Presvete Djeve Marije (odgovor dr. Markovu Dragutinu)*. Ova polemika puna je žara. Dr. Markov nije bilo zadovoljan odgovorima na prijašnji članak, dapače smatra kako pravoslavni teolog (kako dr. Dušan Jakšić sebe naziva) izbjegava odgovoriti te da se uporno drži iste metode. Prvo pitanje na koje se dr. Markov vraća pitanje je univerzalnosti istočnog grijeha. Svi sagriješiše. Svi ljudi su podložni grijehu svi osim ako Bog svojom voljom ne učini iznimku. Markov se pita čime se dokazuje da se ovdje izričito misli na Mariju, te ako već postoji takav zakon formalno postoji li i iznimka? Druga poteškoća tvrdnja da je samo Isus bez grijeha. Istina je da je samo Isus bez grijeha. Isus je začet po Duhu Svetomu. Iz čega proizlazi zaključak kako je Marija potpala pod istočni grijeh ali ne smije se zaboraviti da je ona izuzeta od općeg posebnim posredstvom Božjim. Treći problem bio bi očišćenje Djevice Marije. Ovdje Jakšić smatra kako je Duh Sveti očistio Blaženu Djevicu Mariju kad je postala Isusovom majkom. Na ovu tezu Markov postavlja pitanje zašto bi moralo biti čišćenje od grijeha, zašto to ne bi moglo biti prijelaz od pozitivne čistoće do svetosti. Četvrti problem je krštenje i smrt Marije. Marov se poziva na svoje prijašnje razmišljanje iz 1931. godine a Jakšić odgovara kako o tome nema pojma.⁴³ Dr. Marov ponovno je iznio svjedočanstva u prilog katoličke nauke o Neoskvrnjenom začecu jer se dr. Jakšić na njih ni ne osvrće. Prvo svjedočanstvo je protoevanđelje, pozdrav Gabrijelov i pozdrav sv. Elizabete. Drugo je konkretni pojam Majke Božje to jest Marija s kojom Bog postupa kao sa svojom majkom. Treće je Krist kao Adam, Marija kao Eva, propast nasuprot otkupljenju.⁴⁴

⁴² Usp. *Isto*, str. 372.

⁴³ Usp. Dragutin Markov, *Još o metodi, kojom srpski teolog hoće da pobije istinitost kat. Nauke o Neoskvrnjenom Začecu Bl. Dj. Marije*, u: *Nova revija*, (1932.), br. 2, str. 124–128.

⁴⁴ Usp. *Isto*, str. 129–132.

Dragutin Markov nije zadovoljan smjerom polemike. Nije zadovoljan u smislu da se njegove teze ignoriraju ili se na njih nema odgovor a to nije očekivao od profesora na bogoslovnom fakultetu jer Markov smatra da mladi moraju doći do istine a to neće uspjeti ako budu zatvoreni za druge te budu li im se nametali stavovi.⁴⁵

3.2. Marijanski autori

Dva autora, teologa i mariologa imaju posebnu važnost i zasluge za nastanak i izlazak časopisa Nove revije. Zahvaljujući predanom radu, ljubavi prema istini, težnji za jedinstvom i želji da se ljudima prenosi ispravna vjera fra Petar Grabić 1921. godine biva imenovan glavnim urednikom časopisa Nova revija. Nova revija s izlaženjem kreće 1922. godine a završava 1941. godine Grabić je bio urednik do 1931. godine što je skoro pola od ukupnog izlaženja. Kao jedan od pokretača i kao urednik Grabić ima velike zasluge u pogledu širenja časopisa i u inozemstvu što je znak kvalitete i ugleda časopisa. Osim što je bio pokretač i urednik sam je pisao teološke radove za časopis. S pravom se smatra kako je Nova revija Grabićevo životno djelo. Mariologija se posebno isticala u Grabićevom teološkom radu s naglaskom na Marijino bogomajčinstvo. Njegov nauk uvijek se slagao s naukom Crkve pa tako i u pogledu Marijina posredništva u činu otkupljenja. Smatrao je da je Blažena Djevica Marija u činu otkupljenja sudjelovala izravno no ovu temu na poseban način obradio je i Grabićev učenik fra Karlo Balić na kojeg je Grabić bio ponosan. Karlo Balić susreće se s Petrom Grabićem za vrijeme teološkog studija u Makarskoj. Možemo reći da je fra Petar Grabić imao veliku ulogu u životu Karla Balića jer ga je upravo on uputio na postdiplomski studij u Louvainu gdje se Baliću uz ljubav prema srednjovjekovnoj filozofiji ističe njegova nadarenost i promišljanje u području mariologije. Taj žar koji je gajio prema mariologiji obilježio je njegov čitav život i djelo. Balićeva ljubav i zanimanje za filozofiju srednjeg vijeka bila je odlučujuća za njegov teološki rad ali i cijeli život. Kao medievalist posebno se zanimao za filozofiju Ivana Duns Škota a odanost prema Blaženoj Djevici Mariji oduvijek je bila dio njega. Kao mariolog je djelovao kao član Povjerenstva za proglašenje dogme Marijina uznesenja zbog čega je nazvan i teologom Marijina uznesenja, sudjelovao je u osnivanju Marijanske

⁴⁵ Usp. *Isto*, str. 140.

akademije, sudjelovao je na Drugom vatikanskom saboru sa zadaćom pripravljanja nacрта teksta o Blaženoj Djevici Mariji i bio je su-sastavljač osmog poglavlja *Lumen Gentium*.⁴⁶

Balićev angažman na području mariologije dovodi ga na svjetski glas i sami pape izdaju dokumente u svezi s fra Karlom Balićem što nam svjedoči kolike su njegove teološke zasluge.

3.2.1. *Petar Grabić*

Petar Grabić rodio se 28. studenog 1882. godine u župi Miljevci u blizini otoka Visovca. Pobožni roditelji odgojili su ga u pobožnosti prema Gospi Visovačkoj. Marijanska pobožnost oduvijek je pratila Petra Grabića te on u svojoj mladosti ponovno stupa na Visovac kao pripravnik za sjemenište u Sinju.⁴⁷

U Sinju je pohađao pet razreda gimnazije do 1898. godine. Redovnički habit oblači 25. rujna 1898. godine. Nakon godine novicijata na Visovcu odlazi u Šibenik gdje završava dvije godine filozofije. Daljnje školovanje nastavlja u Makarskoj gdje se iskazao kao sposoban student, uprava provincije šalje ga u Rim na daljnje školovanje. U Rimu studira dogmatiku, a poznavanje talijanskog, francuskog i njemačkog jezika uvelike mu pomaže. Lako je dolazio do aktualnih teoloških časopisa te je i na taj način obogaćivao svoje znanje. 1913. godine Grabić postiže doktorat iz teologije na Papinskom sveučilištu Angelicum u Rimu. Za svećenika je zaređen 26. ožujka. 1905. godine.⁴⁸

Kao profesor dogmatike i filozofije predavao je u Makarskoj i Zaostrogu 20 godina, a kroz to vrijeme je više godina bio i magistar klerika. Kao odgojitelj Petar Grabić slijedio je i promicao metodu dobrog primjera te je i sam živio ono za što se zalagao. Posebnu pobožnost gajio je prema Presvetom Sakramentu i Blaženoj Djevici Mariji.⁴⁹ Osim što je djelovao kao teolog i profesor djelovao je i kao provincijal i izdavač: „Kao provincijal Grabić podiže crkve i samostane, utemeljuje provincijsku

⁴⁶ Usp. Dinko Aračić, *Karlo Balić*, Služba Božja, Split, 2018., str. 44–45.

⁴⁷ Usp. Krsto Kržanić, *Marijanski nauk Mp. Oca Grabića*, u: *Mn. O. dr. fra Petar Grabić, Životne crtice i glavnija djela. In memoriam 1882–1963*, Krsto Kržanić (ur.), Split, 1964., str. 28.

⁴⁸ Usp. I. Macut – P. Macut, *Petar Grabić Nova revija – vjeri i nauci*, str. 10–11.

⁴⁹ Usp. Ante Antić, *Mnogopoštovani otac fra Petar Grabić – kao magister bogoslova*, u: *Mn. O. dr. fra Petar Grabić, Životne crtice i glavnija djela. In memoriam 1882–1963*, str. 64–65

tiskaru u Šibeniku, promiče Sinjsku gimnaziju s pravom javnosti, na srcu mu je integralan odgoj njegovih fratara. Da je šest puta biran za provincijala, svjedoči o njegovu mudrom vodstvu zajednice i autoritetu koji životom živi i radom pokazuje. Brine se i za potrebe Reda o čemu svjedoči i njegova Rimska kolonija.”⁵⁰

Osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od 14 godina kao politički zatvorenik u Staroj Gradiški. Nakon što je 1951. godine pušten na slobodu djeluje u Omišu i Splitu sve do svoje smrti 29. ožujka 1963. godine.⁵¹

Kao profesor filozofije u svom filozofskom radu suprotstavljao se materijalističkom nazoru na čovjeka i dušu, a zalagao se za obranu tradicionalne kulture. Godine 1928. objavljuje članak pod naslovom: “Poraz materijalističkog nazora o duši” koji je objavljen u časopisu Nova revija 1933. godine. U članku Grabić suprotstavlja materijalistički i kršćanski nazor o duši. “Čovjek zdravih ćutila i zdrava mozga vidi, da je sastavljen od tijela i duše.” Grabić iznosi činjenicu kako je lakše vjerovati u postojanje tijela jer je ono opipljivo za razliku od duše koja nije vidljiva niti opipljiva i to je kako tvrdi Grabić: „uspjeh onima, koji su pobijali njezinu opstojnost.”⁵² Grabić završava ovu tezu tvrdnjom kako se duša spoznaje vjerom. Nadalje iznosi činjenicu kako ljudska duša sama spoznaje razliku između dobra i zla i kako se duša sama vodi duhovnim razlozima a ne tjelesnim interesima.⁵³

Suprotstavlja se dualizmu i iznosi tvrdnje kako je čovjek uzvišeniji od životinja upravo po tome što čovjek: „ima razumnu dušu, koju Bog sa samim začetkom čovjeka stvara i u jedinstvu ljudskoga bića u utrobi majke ujedinjuje.”⁵⁴ Osnovna i bitna razlika ističe se u besmrtnosti duše. Kršćansko shvaćanje ovdje se potpuno razlikuje od materijalističkog. Kršćani vjeruju u osobnu besmrtnost duše dok materijalisti smatraju kako je sve u svemiru besmrtno jer se ništa ne gubi pa tako ni duša.⁵⁵ „U duši je čežnja za vječnim životom I ova je čežnja od samog Stvorca.”⁵⁶

Kako bi potpuno porazio materijalistički nauk Grabić se spominje i starih grčkih filozofa ali i modernih materijalističkih mislilaca i uspješno poražava njihove

⁵⁰ Dinko Aračić, *Ivan Macut – Petar Macut: Petar Grabić. Nova revija – Vjeri i nauci. Služba Božja, Split 2018., 344 stranica*, u: *Služba Božja*, 58 (2018.) br. 4, str. 512–513.

⁵¹ Usp. I. Macut – P. Macut, *Petar Grabić Nova revija– vjeri i nauci*, str. 33–34.

⁵² Petar Grabić, *Poraz materijalističkog nazora o duši*, u: *Nova Revija*, 7 (1928.), br. 4, str 359.

⁵³ Usp. *Isto*, str. 360.

⁵⁴ *Isto*, str. 361.

⁵⁵ Usp. *Isto*, str. 361.

⁵⁶ *Isto*, str. 362.

teze. Materijalisti sami sebi proturječe. Govore o vječnosti vremena i neizmjenosti svemira pa se s pravom pitamo pomoću koje su znanosti došli do takvoga zaključka budući da to pitanje ne pripada materijalističkom niti prirodnom sudu.⁵⁷ „Materijalizam je htio pokidati sve veze s Bogom i s prekogrobnim životom čovjeka. Ne će on to postići, jer čovjek ne će i ne može da bude bez svoga jedinoga stvorca, Gospodina Boga.”⁵⁸

Bez obzira što je Grabić uspio iznijeti valjane argumente protiv materijalizma i dalje se pita na čemu je to materijalizam tako ukorijenjen budući da postoji od kada je i čovjeka i donosi svoj zaključak. Smatra kako će u svijetu uvijek biti umova koji ne žele uložiti duševni napor no to je samo jedan razlog a drugi kako smatra Grabić učestaliji je život po požudama bez Boga. „Ako nema Boga ni duše, tada nema ni grijeha, nema ni odgovornosti.”⁵⁹

Godine 1937. Grabić piše članak pod nazivom *Slom materijalističke antropologije* koji objavljuje u Novoj reviji. Budući da je pisao o aktualnim temama ovog puta suprotstavio se teoriji evolucije i njezinim zagovornicima. Svjestan je da se teorija evolucije uvukla i u naš narod, pogotovo u školstvo i znanost.⁶⁰ Što se tiče teorije evolucije u Hrvatskoj Grabić se suprotstavio teoriji o Krapinskom čovjeku. Svoj članak Grabić zaključuje promišljanjem kako materijalizam ne odgovara realnom stanju u životu i prirodi te kako je on samo tvorevina koja se htjela prodati za skupe novce. Zaključuje ga citatom francuskog prirodoznanca dr. Luciena Mayeta koji kaže: „Ne trebaju nam znanstveni romani ni hipoteze u zraku. Mi tražimo samo činjenice i stalna otkrića. Naše je današnje znanje vrlo oskudno. Ali ono što znamo, treba da je utvrđeno, da tako pružimo budućim naraštajima stvarnu i čvrstu podlogu znanstvenim istraživanjima.”⁶¹

Grabić se zalagao za obranu tradicionalne kulture te je povodom toga izdao više članaka. Smatra kako je društvo otrovano, a jedan od razloga vidi u ratu. Drugi razlog lošeg društvenog stanja vidi u modernoj kulturi, kulturi u kojoj je čovjek postao centar. Moderan čovjek ne priznaje svoje nedostatke i grešnost za razliku od kršćana

⁵⁷ Usp. *Isto*, str. 368.

⁵⁸ *Isto*, str. 370.

⁵⁹ *Isto*, str. 371.

⁶⁰ Usp. Petar Grabč, *Slom materijalističke antropologije*, u: *Nova revija*, 16 (1937.), br. 5, str. 299.

⁶¹ Petar Grabč, *Slom materijalističke antropologije*, u: *Nova revija*, 16 (1937.), br. 5, str. 319.

koji su svjesni svoje slabosti i koji se uzdaju u Božju pomoć. Grabić je opisao sliku moderne duše kolektivno gledajući ovim riječima: „neugasiva žeđ za čisto animalnim prohtjevima; cinično ismijavanje svih moralnih vrijednosti; bahatost u uspjehu i puzavost u neuspjehu, i s tim skopčana arogantnost prema slabijima i svesilnost prema jačima; pomanjkanje osjećaja dužnosti, odgovornosti i solidarnosti ljudske; apsolutna anestezija prema svemu što je lijepo, dobro i plemenito.“⁶²

Čovjek i u ovakvom rastrojenom stanju teži autoritetu ali taj autoritet pronalazi u krivim osobama, tek kada se ponovno vrati stvarnom Stvoritelju i jedinom Spasitelju tada će doživjeti puninu.⁶³ Grabić u članku pod nazivom *Božja providnost i ljudske nevolje* iznosi korijen svih ljudskih patnji, Sve zlo u svijetu proizlazi iz čovjekove neposlušnosti Bogu počevši od Adama.⁶⁴ „Svi znamo da ne bi bilo ni rata ni ratnih nevolja, da se vrše Božje zapovijedi. Ne samo da se ne vrše, nego se preziru i one i On, koji ih je dao. Zašto bi baš Bog nosio odgovornost za promišljena zlodjela ljudi?! Znamo da je svim ratovima izvor u ljudskim požudama, strastima i grijesima.“⁶⁵ Iako je čovjek kriv za svo zlo Bog ga ni tada ne napušta: „Providnost se Božja služi sa našim zabludama, pokvarom i stradanjima, da se jednom počnemo pameti dozivati, kako je naša dužnost vršiti volju Božju.“⁶⁶

Mariologija je također bila jedna od teoloških grana kojom se Grabić bavio. Svoje shvaćanje uloge Blažene Djevice Marije temelji na papinskim marijanskim enciklikama. „Oslanja se na encikliku pape Pija IX. pod naslovom *Ineffabilis Deus* iz 1854. godine u kojoj je papa Blaženu Djevicu Mariju proglasio Bogorodicu bezgrešnom začetom.“⁶⁷ Što se tiče Grabićeva mariološkog teksta u časopisu *Nova revija* izdao je članak pod naslovom *Majka Božja u objavi i u životu*. Članak je izašao na obljetnicu 1500 godina Efeškog sabora. Majka Božja savršenija je od svih živih bića i od svih svetaca. Blažena Djevica Marija jedina je rođena bez istočnog grijeha i nije imala grješne sklonosti na grijeh, bila je potpuno bez grijeha i upravo zbog te

⁶² Petar Grabić, *Liberalna osuda moderne kulture*, u: *Nova revija*, 2 (1923.), br. 4, str. 318–319.

⁶³ Usp. Petar Grabić, *Klimavi temelj moderne kulture (O teoriji neograničene slobode)*, u: *Nova revija*, 3 (1924.), br. 2, str. 123.

⁶⁴ Usp. Petar Grabić, *Božja providnost i ljudske nevolje*, u: *Nova revija*, 19 (1940.), br. 1, str. 10

⁶⁵ *Isto*, str. 11.

⁶⁶ Petar Grabić, *Kulturna kriza i vjera u Boga*, u: *Nova Revija*, 11 (1932.), br. 2, str. 105

⁶⁷ I. Macut – P. Macut, *Petar Grabić Nova revija– vjeri i nauci*, str. 54.

svetosti i neokaljanog začeca Majka Božja bila je uznesena na nebo. Djevica je dostojna uzašašća na nebesa jer je smrt posljedica istočnog grijeha.⁶⁸

Naglašava koliko je bitna vjera naroda odnosno *sensus fidei* u trenutku proglašenja dogme da je Marija Bogorodica bezgrešno začeta. „Vjernici su radosno primili konačnu odluku svetoga Oca Pape, jer je ona odgovarala njihovim pobožnim željama I jer su vjernici svih vjekova, bez obzira na razne poteškoće, koje nijesu mogli odmah da riješe, vjerovali u svestranu bezgriješnost Majke Božje.“⁶⁹

Osim filozofije i mariologije fra Petar Grabić djelovao je i na području ekumenizma, a zalagao se za ekumenizam povratka. Od ostalih teoloških tema možemo izdvojiti temu o celibata i euharistije. Fra Petar Grabić bio je svestrani intelektualac, a s pravom se može reći da je pokretanje *Nove revije* njegovo životno djelo.

3.2.2. Karlo Balić

Fra Karlo Balić po svom rođenju i djetinjstvu nije se ni po čemu razlikovao od svojih vršnjaka ali je za razliku od mnogih ostavio neizbrisiv trag. Lovre Balić njegovo je krsno ime a rođen je 6. prosinca 1899. godine u Katunima pokraj Omiša u kršnom zavičaju kao osmo dijete u obitelji. Osnove kršćanske vjere primio je u obitelji pod strogim odgojem.⁷⁰ „Veliki dio stanovništva bili su seljaci, iscrpljeni ratovanjem i novačenjem, a talijanski jezik bio je službeni i nastavni jezik. Živjelo se od poljoprivrede i stočarstva, tradicionalnom obradom škrte zemlje, što je jedva osiguravalo najpotrebnije uvjete za život. Siromaštvo i glad pratile su razne bolesti.“⁷¹

U vrijeme Balićeva djetinjstva malo tko je znao čitati i pisati, sustavno školstvo nije bilo uspostavljeno no unatoč svemu ipak je naučio čitati i pisati te je kao trinaestogodišnjak upućen u franjevačko sjemenište u Sinju. Budući da je bilo vrijeme Prvog svjetskog rata postojala je mogućnost da ga se kao zdrava

⁶⁸ Usp. Petar Grabić, *Majka Božja u objavi i u životu (nekoliko refleksija za 15 stoljetnicu efeškog sabora)*, u: *Nova revija*, 10 (1931.), br. 5–6, str. 354.

⁶⁹ *Isto*, str. 360.

⁷⁰ D. Aračić, *Karlo Balić*, str. 15.

⁷¹ *Isto*, str. 10.

osamnaestogodišnjaka pošalje na ratište a kako bi se ta mogućnost izbjegla poglavari ga šalju u novicijat na Visovcu 1917. godine.⁷²

Ondje oblači franjevački habit i uzima ime Karlo. Po završetku novicijata poslan je u Zaostrog gdje završava gimnaziju. Teološki studij pohađa u Makarskoj od 1919. – 1923. godine, te susreće fra Petra Grabića franjevca koji će imati nezamjenjivu ulogu u njegovu životu. Susret s Petrom Grabićem bit će presudan za čitav život.⁷³ „On je Balića uputio i oduševio za teološku baštinu franjevačke škole, poslao ga na postdiplomski studij u Louvainu i branio ga kad mu je uprava Reda naredila da obustavi istraživanja o Ivanu Duns Škoti.“⁷⁴

Za svećenika je zaređen 29. srpnja 1923. godine. Budući da je prepoznat kao marljiv i nadaren student poslan je na postdiplomski studij u belgijski Louvain gdje će se susresti s novim pokretima. Posebno su se izdvajala dva pokreta koji su tada doživljavali svoj vrhunac a to su neoskolastički i mariološki pokret. Tako je Balić slušajući predavanja iz mariologije prema sv. Tomi došao na ideju da za svoj magistarski i doktorski rad obradi mariologiju Ivana Duns Škoti.⁷⁵ No to nije bio lak pothvat jer se upravo u to vrijeme počelo sumnjati u vjerodostojnost ondašnjih izdanja Škotovih djela, te je upravo zbog toga Balić morao sam izgraditi kritičko izdanje teksta. Sljedeće dvije godine Balić je obilazio biblioteke diljem Europe. Na temelju njegova vlastita istraživanja napravio je svoj magistarski rad pod naslovom *Škotova marijanska teologija na temelju rukopisa* s kojom je 12. srpnja 1926. godine postigao licencijat iz teologije. Godinu dana poslije 11. srpnja 1927. godine s disertacijom *Mariologija franjevačke škole 13. i 14. stoljeća. Kritičko utvrđivanje izvora i izlaganje nauka* postiže doktorat iz teologije. Njegov rad uvelike je naišao na odobrenje profesora koji su ga nagovorili da rezultate svoga rada objavi u poznatom časopisu, no nisu svi bili jednako oduševljeni. Njegov rad izazvao je negodovanje u franjevačkim redovima jer se javila bojazan da bi ta djela mogla ugroziti beatifikaciju koja je bila u tijeku.⁷⁶

⁷² Usp. *Isto*, str. 11.

⁷³ Usp. *Isto*, str. 15–16.

⁷⁴ *Isto*, str. 16.

⁷⁵ Usp. Vicko Kapitanović, *Fra Karlo Balić: medievalist i mariolog*, u: *Služba Božja*, 37 (1997.), br. 3–4, str. 256.

⁷⁶ Usp. D. Aračić, *Karlo Balić*, str. 17 i 31–32.

Baliću je uprava Reda zapovjedila da napusti Louvain i da obustavi daljnja istraživanja o Duns Škotu. Nakon povratka u Provinciju Balić radosno nastavlja s radom te biva imenovan profesorom na Visokoj franjevačkoj bogosloviji u Makarskoj. Odmah je počeo pisati o skotizmu i mariologiji u *Novoj reviji* koja je bila pod vodstvom fra Petra Grabića. Povodom 1500 godina Efeškog sabora i proglašenja dogme Blažene Djevice Marije kao Bogorodice Balić objavljuje niz članaka u *Novoj reviji* i zasebnu knjigu o štovanju Blažene Djevice Marije.⁷⁷

Međunarodni zavod svetoga Ante poznatiji kao Antonianum 1933. godine postaje papinsko učilište, a da je rad Karla Balića bio doista zapažen i uvažen među franjevačkim krugovima svjedoči poziv upućen Baliću od generala Franjevačkog reda. Balić postaje profesor povijesti srednjovjekovnoga bogoslovlja i mariologije. Tu je ostao do svoje smrti.⁷⁸ „Još je jednom bio rektorom istoga Sveučilišta. Kao rektor izgradio je nove dvorane, biblioteku i aulu magnu (veliku kongresnu dvoranu). Profesor je i na Papinskom sveučilištu Lateranum. Osnivač je i prvi predsjednik Međunarodne skotističke komisije, Papinske međunarodne akademije, Skotitističkog društva, organizator raznih kongresa, savjetnik nekoliko rimskih kongregacija, stručnjak Drugoga vatikanskog sabora.“⁷⁹ Karlo Balić umire 15. travnja 1977. godine u Rimu u sedamdeset i osmoj godini života.

Skotizam i mariologija dvije su grane kojima je Balić u potpunosti sasvim predano posvetio svoj život. Balićev osobni rad na proučavanju Škotovih djela nije prošao nezapaženo, dapače 1938. godine Karlo Balić imenovan je predsjednikom komisije *Povjerenstva za objelodanjivanje sabranih djela Ivana Duns Škota na temelju rukopisa*. No da bi došao do toga mjesta prošao je izuzetno trnovit put na kojem se još jednom istaknula njegova stručnost i nadarenost. *Povjerenstvo za objelodanjivanje sabranih djela Ivana Duns Škota na temelju rukopisa* prvenstveno je djelovalo pod nazivom Skotistička sekcija a osnovala ju je uprava Reda u Quaracchiju 1928. godine. Budući da je Karlo Balić smatrao da se u proučavanju Škotovih djela treba koristiti povijesno-kritička metoda počevši od njegovih teoloških spisa u kojima djeluje kao zreli učitelj privukao je mnogo pristaša na što je Skotistička sekcija morala

⁷⁷ *Isto*, str. 18–19.

⁷⁸ Usp. *Isto*, str. 19–20.

⁷⁹ Gabrijel Hrvatin Jurišić, *U spomen fra Karla Balića*, u: *Bogoslovska smotra*, 12 (1977.), br. 3, str. 271.

reagirati. Ivan Duns Škot za vrijeme svog života stekao je velik broj učenika koji su bilježili i prenosili njegovu učenje. Budući da je preminuo sa svega 42 godine nije dovršio svoje djelo no njegovi su učenici prepisivali što su našli ili dovršavali po osobnom nahođenju što je dovelo do prijepisa punih pogrešaka i umetaka. Nakon što je poraslo zanimanje za Škota sve njegove spise trebalo je prikupiti, to se i dogodilo ali spisi su bili puni pogrešaka i spisa koji nisu bili njegovi. U međuvremenu pokrenuto je pitanje Škotove beatifikacije što se nije moglo izvesti bez Škotovih izvornih spisa. Upravo zbog toga ustanovljena je Skotistička sekcija na čelu s Ephremom Longpreom. Za to vrijeme Balić je postao poznat po svojim proukama o Škotu no njegovi stavovi nisu se slagali sa zaključcima Ephrema Longprea što dovodi do sučeljavanja njih dvojice pred komisijom stručnjaka u Rimu. Ephrem Longpre smatrao je da se treba sljediti kronološki slijed spisa dok je Karlo Balić smatrao kako to nije moguće nego da se treba krenuti od Škotova glavnog djela *Ordinatio* za kojeg se zna da je izvorno Škotov te da je nastao kao vrhunac njegove misli. Na prijedlog posebne komisije i nakon vijećanja uprave Reda prihvaća se Balićev prijedlog te ga imenuju predsjednikom komisije koja je trebala prirediti kritičko izdanje Škotovih djela. Balić je vodio komisiju do 1975. godine te je do tada uz povijesno kritičku metodu teksta objavljeno ukupno devet svezaka.⁸⁰

Uz rad na kritičkom izdanju Škotovih djela Balić je nastojao promicati njegovu misao u kontekstu suvremenih strujanja te zbog toga organizira međunarodne skotističke kongrese. Tako je u 1950. godine organizirao skolastički znanstveni skup na kojemu su predstavljena prva dva sveska Duns Škotovih djela. S tim kongresom nastojao je potaknuti zanimanje i studij skolastičke baštine. Drugi je znanstveni skup održan u Oxfordu i Edimburgu prigodom 700. obljetnice Duns škotova rođenja. Ovo je bio skup od posebne važnosti budući da je na njemu sudjelovao i sam papa Pavao VI. kao i predstavnici Katoličke crkve, Anglikanskih vjerskih zajednica, Škotske crkve i drugih kršćanskih zajednica iz Velike Britanije. U vrijeme znanstvenog skupa u Oxfordu i Edimburgu Balić je predložio osnivanje Međunarodnog skotističkog društva. Zajednička komisija pod njegovim vodstvom izradila je Statute. Treći je kongres održan u Beču 1970. godine i na njemu je Balić izabran za predsjednika Skotističkog međunarodnog društva. Tema susreta bila je Bog i čovjek prema

⁸⁰ Usp. D. Aračić, *Karlo Balić*, str. 35–40.

mišljenju Ivana Duns Škota. 1976. godine bio je četvrti znanstveni skup u Padovi kojem zbog zdravstvenih razloga Balić nije mogao prisustvovati. 1986. godine peti u Krakovu gdje se društvo već našlo u raspadu. Šesti znanstveni skotistički skup priredilo je sveučilišne Antonianum u Rimu 1993. godine.⁸¹

Najveći dio svoga života i znanstvenoga rada Balić je posvetio mariologiji. „Odanost prema Gospi, koju je baštiniio od roditeljske kuće, razvio u franjevačkoj zajednici, učvrstio u vrijeme studija u Louvainu i usavršio je u Rimu.“⁸² Balić je bio mariolog svog vremena a bogata zbivanja kao što su obljetnica 1500. godina od Efeškog sabora i 100. obljetnica proglašenja dogme Bezgrešnog začeća, 100 obljetnica lurdskih ukazanja te iščekivanje proglašenja dogme Marijina uznesenja omogućila su mu da zasja u punom sjaju. Osnovao je papinsku marijansku akademiju, nastavio marijanski i započeo mariološki niz međunarodnih kongresa, djelovao je kao član Povjerenstva za proglašenje dogme Marijina uznesenja i sudjelovao na Drugom vatikanskom saboru.⁸³

Karla Balića s pravom nazivaju teologom Marijina uznesenja. Osim što je djelovao kao član Povjerenstva za pripravu dogmatske definicije uznesenja Balić je odredio teološki pojam uznesenja. Budući da u Svetome Pismu nije izričito zasvjedočena dogma Marijina uznesenja javlja se pitanje prikladnosti tog definiranja. Karlo Balić polazi od osjećaja vjere odnosno onoga u što Crkva oduvijek vjeruje. On podrazumijeva Marijinu smrt kao završetak zemaljskog života i nebesku proslavu u duhu i tijelu. Budući da nije bilo zapisano ništa o Marijinoj smrti nastale su pobožne predaje koje su smatrale da Marija nije iskusila tjelesnu smrt. Balić je zastupao činjenicu da je Marija umrla naravnom smrću te da je u tom činu slijedila svoga Sina koji je iskusio smrt. No budući da je Marija bez iskonskoga grijeha i da je ona nosila Sina Božjeg njeno tijelo bilo je sačuvano od raspadljivosti. Društvene i vjerske prilike utjecale su na proglašenje ove dogme S jedne strane ateizam i moderne znanstvene kritike, a s druge strane papina nepogrešivost i marijanski pokret potaknule su papu Pija XII da proglasi dogmu. Pio XII. proglasio je 1950. godine istinu Marijina

⁸¹ Usp. Vicko Kapitanović, *Fra Karlo Balić: medievalist i mariolog*, u: *Služba Božja*, 37 (1997.), br. 3–4., str. 261–262.

⁸² D. Aračić, *Karlo Balić*, str. 44.

⁸³ Usp. *Isto*, str. 44.

uznesenja dogmom vjere.⁸⁴ „Dogmatska definicija tvrdi da je Marija po završetku svoga zemaljskoga života, dušom i tijelom, uznesena u nebesku slavu. Papinska bula ostavlja otvorenim pitanje Marijine smrti, ne određuje način i vrijeme kad i kako se taj prijelaz dogodio.“⁸⁵

Godine 1946. na Balićev poticaj osniva se na *Antonianumu* Franjevačka marijanska komisija koja ima zadatak poticati i usklađivati nauk i marijansku pobožnost unutar Franjevačkog reda. Balić uspostavlja kontakt s mnogim franjevačkim provincijama diljem svijeta s ciljem osnivanja nacionalnih marijanskih vijeća koja bi proučavala Otajstvo Marijina uznesenja u svjetlu Pisma, Predaje i crkvenog učiteljstva, Na tim susretima uviđa razmimoilaženja, nejasnoće i suprotnosti te se u njemu javlja ideja o osnivanju međunarodne ustanove koja ima za cilj usklađivanje mariološke poruke u katoličkom svijetu. Balićeva ideja sastojala se u tome da preko Marije čitav svijet dovede do Boga.⁸⁶ „Što više promicati štovanje Gospe i tako čitavo društvo preko Marije privesti k Bogu. Za nj je Marija ona koja ujedinjuje raspršenu djecu Božju.“⁸⁷

Cilj ustanove je poticanje znanstvenih studija, spekulativnih i povijesno-kritičkih o Djevici Mariji, priređivanje međunarodnih znanstvenih susreta i objelodanjivanje marioloških tekstova teološke i povijesne naravi o Marijinu liku i ulozi u povijest spasenja. 8. prosinca 1959. godine papa Ivan XXIII. podjeljuje Akademiji naziv papinska a glavna zadaća akademije je promicanje marioloških prouka i marijanske pobožnosti. Novost papina dokumenta je ustanova *Trajnoga povjerenstva za održavanje međunarodnih mariološko-marijanskih kongresa*.⁸⁸

Mariološki kongresi bili su više znanstveni a marijanski su imali ulogu promicati pobožnost prema Mariji. Prvi mariološki i osmi marijanski kongres bio je u Rimu 1950. godine. Drugi mariološki i osmi marijanski kongres održan je također u Rimu 1954. godine. Treći međunarodni mariološki i deseti marijanski kongres bio je u Lurdu 1958. godine. Četvrti međunarodni i jedanaesti marijanski kongres održan je

⁸⁴ Usp. *Isto*, str. 45.

⁸⁵ *Isto*, str. 49.

⁸⁶ *Isto*, str. 52.

⁸⁷ Dinko Aračić, *Dok teolozi raspravljaju – Božji narod vjeruje. Karlo Balić kao animator marijanskih kongresa, njegova vizija kongresne pučke pobožnosti*, u: *Bogoslovska smotra*, 53 (1983.), br. 2–3, str. 234.

⁸⁸ Usp. D. Aračić, *Karlo Balić*, str. 50–53.

u Santo Domingu. Peti međunarodni mariološki i dvanaesti marijanski kongres održan je u Portugalu. Šesti međunarodni mariološki kongres održan je u Hrvatskoj, u Zagrebu i Mariji Bistrici s temom *Gospino štovanje od šestog do jedanaestog stoljeća*. Sedmi međunarodni mariološki kongres održan je u Rimu 1975. godine. Ovo je ujedno bio i posljednji Balićev kongres a nije mogao bolje završiti budući da je to bio prvi put da na jednom mariološkom kongresu sudjeluje i papa. Pavao VI. htio je počastiti začetnika međunarodnih skupova.⁸⁹

Fra Karlo Balić stručnjak je na Drugom vatikanskom saboru. Sudjeluje u pripravnim radovima za Drugi vatikanski sabor sa zadaćom pripravljanja nacрта teksta o Blaženoj Djevici Mariji. Član je Potkomisije o Crkvi te su-sastavljač osmog poglavlja *Lumen gentium*. Balić se zalagao da tekst o Mariji dođe kao neovisan pri čemu su mnogi to podržali ali je bilo više onih koji su bili za to da s tekst o Gospi uvrsti zajedno u uredbu o Crkvi. Preuređeni tekst morao je zadovoljiti i jedne i druge. Da bi to postigao Balić je slijedio srednji put odnosno kao uvijek slijedio je učenje crkvenog učiteljstva, Sveto pismo i Predaju. Slijedio je tradicionalnu liniju kristološki usmjerenu. Na kraju je ipak odlučeno da tekst o Mariji bude uvršten u uredbu o Crkvi.⁹⁰

Uz sve navedene teme Balić se bavio i temom Marijina bezgrešna začeća. Za Balića Marijino bezgrešno začeće je izuzetna povlastica koja je dodijeljena Mariji zbog njezine uloge u djelu spasenja. Upravo je njezinu posebnu ulogu u djelu spasenja isticao Balić. Smatra kako je Marija oduvijek bila predodređena za Majku Sina Božjega a sve počinje njezinim pristankom kod navještenja. Pristankom je otvorila put utjelovljenju i postala suradnica u djelu otkupljenja. Marija je također duhovna majka svih vjernika. Duhovno majčinstvo temelji se na božanskom majčinstvu. Mariju još smatra majkom Crkve a majka je postala pod križem kada joj je njen Sin povjerio svoje učenike ali i svojim učenicima svoju majku. Što se tiče Marije i ekumenizma smatra kako Marija nije prepreka, dapače smatra je pomoćnicom. Što se tiče Gospinih ukazanja posebno se zanimao za stav koji crkveno učiteljstvo zauzima glede privatnih objava. Ukazanje ne smije biti u suprotnosti sa učenjem Crkve. Vjernički stav u odnosu na privatne objave trebao bi biti niti pretjerano suzdržan niti pretjerano lakovjeran.⁹¹

⁸⁹ Usp. *Isto*, str. 56.

⁹⁰ Usp. *Isto*, str. 58–59.

⁹¹ Usp. *Isto*, str. 63-64.

„Da strast za Blaženom Djevicom Marijom fra Karla Balića nije bila samo znanstvena, nego i vjernička, posvjedočio je njegov subrat dr. Stjepan Čovo ... Kad je počeo dolaziti u Hrvatsku, odvajao je vrijeme za šetnju kroz samostanski vrt ili makarskom rivom, iako mu je hod bio usporen. Vrtom je uvijek molio franjevačku krunicu, a mi smo ga pitali: ‘Mnogopoštovani! Što za Vas teologa i učenjaka znači Marija i krunica?’ On je odgovarao: ‘Jedno i drugo jest moj život i nastavak moga religioznoga usmjerenja koje je počelo na majčinu krilu, a nastavilo se kroz studij i kasniji život. Ne mogu bez Marije i njezine krunice jer me Marija vodi svomu Sinu Isusu, a to je misterij našega otkupljenja i želim očuvati vjeru koju mi je majka usadila u dušu!’“⁹²

Fra Karlo Balić za svoj je rad primio mnoge nagrade i priznanja ali sigurno je da je najljepše i najveće što je fra Karlo dobio pismo, što mu ga je pred smrt uputio papa Pavao VI. i to samo jedan dan prije Balićeve smrti. Kako kaže papa: „Dragi sine! S veseljem sagledavamo što si sve u životu učinio i što si sjajno poduzimao, veoma Nas raduje. Jednako tako smo veoma utješeni i hrabri imajući u vidu tvoje mnogobrojne zasluge za dobro Crkve Božje, za veći procvat teološke znanosti, za unapređenje proučavanja istina o Blaženoj Djevici Mariji. Vrlo dobro znamo kolike je sve i kakve koristi imao i tvoj Franjevački red, a i sama zajednica Crkve od onoga što si sam učinio, savjetima potpomagao ili napisao. [...] želimo ti još jednom posvjedočiti od kolike su vrijednosti, po našem mišljenju, tvoja mnogovrsna djela, koja si neumorno i nadasve pohvalnim žarom tolike godine vršio. [...] Zaista Nam je drago zajedno s tobom posebnom ljubavlju slaviti Presvetu Majku Božju Mariju, kojoj si, na neki način, svega sebe posvetio na sve veću njezinu čast i štovanje, širenje njezina imena i pobožnosti.“⁹³

⁹² Ivan Tašev, *Teolog Marijina uznesenja fra Karlo Balić*, u: *Glas Koncila*, br. 32–33, 14. kolovoza 2017.

⁹³ Pismo pape Pavla VI., Predragom sinu Karlu Baliću članu reda Male braće, dano u Vatikanu 14. travnja 1977. godine.

ZAKLJUČAK

Nakon punih dvadeset godina 1941. godine časopis Nova revija prestaje s izlaženjem. Ovaj izrazito vrijedan teološki časopis obiluje raznovrsnošću i brojnošću tema i autora. Mariologija je bila posebno istaknuta tema i prožimala se u velikom broju časopisa. Suprotstavljale su se različite teze i razmišljanja, ali su se iznosili i veliki teološki zaključci. Sva iznesena razmišljanja bila su u skladu s učenjem Katoličke Crkve. Može se reći da je obljetnica 1500 godina Efeškog sabora bila veliki poticaj procvatu mariologije u hrvatskim teološkim krugovima. Zahvaljujući fra Karlu Baliću ponovno se dokazuje važnost i ispravnost osjećaja vjere, odnosno *sensus fidei*.

Proučavajući mariološke tekstove možemo zaključiti kolika velika uloga u djelu spasenja pripada Blaženoj Djevici Mariji. Zahvaljujući njenom pristanku vršiti volju Božju, njenom neka mi bude, u svijet ulazi spasenje. Kao što je po jednom čovjeku grijeh ušao u svijet, tako po jednom čovjeku ulazi i spasenje.

Budući da je Blažena Djevica Marija bila izuzeta istočnog grijeha mogla je biti majka Sina Božjega. Pitanje Marijina majčinstva i začeca obrađeno je kroz raspravu dr. Dragutina Markova i dr. Dušana Jakšića što nam svjedoči o aktualnosti i važnosti neoskvrnenog začeca. Neokaljano začece Blaženoj Djevici Mariji daje pravo na tjelesno uzašašće u nebo. Budući da Marijino uznesenje nije zasvjedočeno u Svetom Pismu javlja se pitanje prikladnosti definiranja. Upravo je fra Karlo Balić odredio teološki pojam uznesenja. Polazeći od *sensus fidei*, onoga u što Crkva oduvijek vjeruje. Fra Karlo Balić zaključuje da je Marija umrla naravnom smrću te tako slijedi svoga sina koji je također iskusio smrt. Budući da je njeno tijelo bez istočnoga grijeha te da je nosilo Sina Božjega sačuvano je od raspadljivosti.

Možemo zaključiti kako je Marija doista s pravom savršenija od svih svetaca i anđela. Značajan je doprinos hrvatskog teologa fra Karla Balića, koji je svojim predanim radom ostavio ne izbrisiv trag ne samo u hrvatskim teološkim krugovima nego i u svjetskoj teologiji. Kao i rad fra Petra Grabića bez kojeg bi hrvatska teološka misao ostala bez časopisa koji i danas ima nezaobilazno mjesto u svakom proučavanju povijesti teologije na našim prostorima.

BIBLIOGRAFIJA

Knjige

Aračić Dinko, *Karlo Balić*, Služba Božja, Split, 2018.

Milan Glibota, *Fra Ante Cikojević, Izabrani spisi*, Matica hrvatska Imotski, Studenci, 2008.

Ivan Macut – Petar Macut, *Petar Grabić Nova revija– vjeri i nauci*, Služba Božja, Split, 2018.

Članci

Dinko Aračić, *Dok teolozi raspravljaju – Božji narod vjeruje. Karlo Balić kao animator marijanskih kongresa, njegova vizija kongresne pučke pobožnosti*, u: *Bogoslovska smotra*, 53 (1983.), br. 2–3, str. 229–237.

Dinko Aračić, *Ivan Macut – Petar Macut: Petar Grabić. Nova revija – Vjeri i nauci. Služba Božja, Split 2018., 344 stranica*, u: *Služba Božja*, 58 (2018.), br. 4, str. 511–513.

Leonard Bajić, *Kršćanski život i pobožnost prema Gospi*, u: *Nova revija*, (1931.), br. 5–6, str. 363–374.

Karlo Balić, *Marija – Posrednica naša*, u: *Nova revija*, (1928.), br. 1, str. 13–22.

Karlo Balić, *Marija – Posrednica naša*, u: *Nova revija*, (1928.), br. 2, str. 134–141.

Karlo Balić, *Čudo i Gospa Lurdska*, u: *Nova revija* (1930.), br. 1, str. 3–21.

Karlo Balić, *Marija i kršćansko osjećanje*, u: *Nova revija*, (1931.), br. 5–6, str. 310–329.

Petar Grabić, *Božja providnost i ljudske nevolje*, u: *Nova revija*, (1940.), br.1, str. 1–17.

Petar Grabić, *Kulturna kriza i vjera u Boga*, u: *Nova Revija*, (1932.), br. 2, str. 97–107.

Petar Grabić, *Majka Božja u objavi i u životu*, u: *Nova revija*, (1931.), br. 5–6, str. 353–362.

Petar Grabić, *Poraz materijalističkog nazora o duši*, u: *Nova Revija*, (1928.), br. 4, str 358–372.

Petar Grabić, *Slom materijalističke antropologije*, u: *Nova revija*, (1937.), br. 5, str. 297–319.

Vicko Kapitanović, *Fra Karlo Balić, medievalist i mariolog*, u: *Služba Božja*, 37 (1997.), br. 3–4, str. 255–268.

Dragutin Markov, *Još o metodi, kojom srpski teolog hoće da pobije istinitost kat. Nauke o Neoskrvrjenom Začecu Bl. Dj. Marije*, u: *Nova revija*, (1932.), br. 2, str. 124–128.

Dragutin Markov, *Napadaj jednog srpskog teologa na dogmu Neoskrvrjenog Začeca B. Djevice Marije*, u: *Nova revija*, (1931.), br. 5–6, str. 330–352.

Hrvatini Gabrijel Jurišić, *U spomen fra Karla Balića*, u: *Bogoslovska smotra*, 12 (1977.), br. 3, str. 271–274.

Uredništvo, *Naša Riječ*, u: *Nova revija. Vjери i nauci*, 1 (1922.), br. 1, str. 1.

Zbornici radova

Ante Antić, *Mnogopoštovani otac fra Petar Grabić – kao magister bogoslova*, u: *Mn. O. dr. fra Petar Grabić, Životne crtice i glavnija djela. In memoriam 1882–1963*, Krsto Kržanić (ur.), Split, Slobodna Dalmacija, str. 5–101.

Krsto Kržanić, *Marijanski nauk Mp. Oca Grabića*, u: *Mn. O. dr. fra Petar Grabić, Životne crtice i glavnija djela. In memoriam 1882–1963*, Krsto Kržanić (ur.), Split, Slobodna Dalmacija, 1964., str. 5–101.

Novine

Ivan Tašev, *Teolog Marijina uznesenja fra Karlo Balić*, u: *Glas Koncila*, br. 32–33, 14. kolovoza 2017.